

Generalna skupština

Distr.: opšta
6. maj 2020.

Jezik originala: engleski

Savet za ljudska prava

Četrdeset četvrto zasedanje

15. jun – 3. jul 2020.

Tačka 3. dnevnog reda

Zaštita i unapređivanje svih ljudskih prava, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, uključujući pravo na razvoj

Suzbijanje nasilja prema novinarkama

Izveštaj specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama, njegove uzroke i posledice

Rezime

Na osnovu Rezolucije Saveta za ljudska prava broj 41/17, specijalna izvestiteljka za nasilje prema ženama, njegove uzroke i posledice Dubravka Šimonović pripremila je izveštaj o nasilju prema novinarkama. U svom izveštaju, specijalna izvestiteljka nastoji da se nadoveže na postojeće standarde ljudskih prava i da ponudi celovitiji pristup prevazilaženju specifičnih izazova sa kojima se novinarke suočavaju, kao i otklanjanju njihovih uzroka, i da državama i drugim akterima uputi preporuke za rešavanje tih problema. Shodno tome, specijalna izvestiteljka nastoji da uspostavi osnovu koja će državama poslužiti da izgrade odgovarajući okvir baziran na ljudskim pravima, između ostalog i izradom javnih politika i strategija za bezbednost novinarki.

* Dogovoreno je da se ovaj izveštaj objavi nakon standardnog datuma objavljivanja zbog okolnosti na koje podnositeljka ne može da utiče.

Sadržaj

	<i>Str.</i>
I. Uvod	3
II. Aktivnosti specijalne izvestiteljke	3
III. Ispoljavanje rodno zasnovanog nasilja prema novinarkama	5
A. Femicid, silovanje i seksualno nasilje prema novinarkama	6
B. Diskriminacija i seksualno uznemiravanje na radnom mestu	8
C. Nasilje na internetu	9
IV. Položaj novinarki izloženih višestrukim i ukrštenim oblicima nasilja	11
V. Rizici i pretnje kojima su izložene novinarke i medijske radnice koje izveštavaju iz ratnih područja	12
VI. Izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju prema ženama	13
VII. Primena međunarodnog pravnog okvira o zaštiti novinarki	13
A. Međunarodni pravni okvir i obaveze država	13
B. Regionalni odgovor	15
C. Zaštita novinara/ki na međunarodnom nivou: primeri dobre prakse	16
VIII. Zaključci i preporuke	17

I. Uvod

1. Izveštaj specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama, njegove uzroke i posledice Dubravke Šimonović podnet je Savetu za ljudska prava u skladu sa njegovom Rezolucijom 41/17. U svom izveštaju, specijalna izvestiteljka razmatra rodno zasnovano nasilje kom su novinarke izložene u svom svakodnevnom radu.
2. Specijalna izvestiteljka nastoji da ukaže na uzroke i posledice rodno zasnovanog nasilja prema novinarkama, koje se u poslednje vreme dodatno povećalo usled nasilja na internetu, i da s tim u vezi državama i drugim relevantnim akterima uputi preporuke o tome kako da sprečavaju i suzbijaju rodno zasnovano nasilje prema novinarkama i omoguće im da rade u bezbednom okruženju.
3. Tokom izrade ovog izveštaja, specijalna izvestiteljka je zatražila priloge od država članica, međunarodnih i regionalnih organizacija, nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava, nevladinih organizacija i medija. Specijalna izvestiteljka srdačno zahvaljuje svima koji su poslali odgovore i podelili svoja iskustva.¹ Specijalna izvestiteljka takođe izražava duboku zahvalnost Centru za globalno žensko liderstvo Univerziteta Rutgers u Nju Džersiju, koji je 13. marta 2020. godine organizovao sastanak ekspertske grupe preko interneta, u partnerstvu sa Populacionim fondom Ujedinjenih nacija (UNFPA) i Međunarodnom asocijacijom žena na radiju i televiziji.²
4. Za potrebe ovog izveštaja, pod novinarstvom se podrazumeva delatnost koja se sastoji od prikupljanja informacija i njihovog širenja javnosti putem bilo kog sredstva komunikacije i obuhvata sve osobe uključene u novinarski proces informisanja javnosti, uključujući urednike/ce, komentatore/ke, samostalne radnike/ce i autorke/ke sa nepunim radnim vremenom, komunikatore/ke, blogere/ke i novinare/ke amatere/ke.³

II. Aktivnosti specijalne izvestiteljke

5. Dana 4. oktobra 2019. godine, specijalna izvestiteljka se obratila Generalnoj skupštini na njenom sedamdeset četvrtom zasedanju, na osnovu Rezolucije Generalne skupštine 71/170 i predstavila svoj tematski izveštaj o problemu zlostavljanja žena i nasilja prema njima u službama za zaštitu reproduktivnog zdravlja, sa posebnim osvrtom na nasilje na porođaju i u akušerstvu, i pristupu tom problemu zasnovanom na ljudskim pravima (A/74/137).
6. Specijalna izvestiteljka je 29. i 30. oktobra 2019. godine prisustvovala regionalnom sastanku radi pregleda rezultata Peking+25, koji je u Ženevi organizovala Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu. Tokom tog dvodnevnog sastanka, specijalna izvestiteljka je održala izlaganje sa temom „Iskorenjivanje nasilja prema ženama i devojkama: izvučene pouke i rešenja iz regiona“. U dokumentu sa rezultatima pregleda, prepoznaje se inicijativa specijalne izvestiteljke u kojoj je ona pozvala sve države da uspostave „nadzorna tela za praćenje femicida“ ili „nadzorna tela za praćenje rodno motivisanog ubijanja žena“. Ta inicijativa je uključena u strateške preporuke za rešavanje problema nasilja prema ženama date u dokumentu; konkretnije, preporučuje se da sve države uspostave multidisciplinarna nacionalna tela poput „nadzornih tela za praćenje femicida“, s ciljem da aktivno rade na prevenciji femicida ili rodno motivisanog ubijanja žena.⁴

¹ Kompletan spisak primljenih priloga se nalazi na adresi www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/VAWJournalists.aspx.

² Zbog važećih ograničenja usled pandemije koronavirusne bolesti (kovid-19), skup je u potpunosti održan putem interneta, a iz Njujorka su ga vodili Centar za globalno žensko liderstvo i specijalna izvestiteljka.

³ Videti Komitet za ljudska prava, Opšti komentar broj 34 (2011) o slobodi mišljenja i izražavanja, paragr. 44; i Savet Evrope, Preporuka broj R (2000)7 Komiteta ministara državama članicama o pravu novinara/ki da ne otkriju svoje izvore informacija (mart 2000).

⁴ ECE/AC.28/2019/2, aneks I, paragr. 31 (j).

7. Dana 31. oktobra 2019. godine, specijalna izvešteljka se sastala sa Komitetom za eliminaciju diskriminacije žena tokom njegovog sedamdeset četvrtog zasedanja u Ženevi; tom prilikom je razmatrala okvir saradnje između Komiteta i funkcije nadležne za borbu protiv nasilja prema ženama⁵ i izložila najnovije informacije o aktivnostima Platforme Ujedinjenih nacija i regionalnih nezavisnih ekspertskih mehanizama za ukidanje diskriminacije žena i nasilja prema njima.⁶

8. Povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja prema ženama, 25. novembra 2019. godine, specijalna izvešteljka i članovi/ce pomenute Platforme su objavili zajedničko saopštenje, u kom su sve države i relevantne aktere iz celog sveta pozvali da preduzmu mere protiv silovanja kao oblika rodno zasnovanog nasilja i povrede ljudskih prava, kao i da obezbede da se definicija silovanja zasniva na nepostojanju saglasnosti, u skladu sa međunarodnim standardima.⁷

9. Od 25. do 27. novembra 2019. godine, specijalna izvešteljka je učestvovala na forumu civilnog društva i međuvladinom sastanku Peking+25 održanom u Bangkoku i tom prilikom održala tematsko obraćanje u uvodnoj sesiji. Učestvovala je i u više sastanaka i događaja koje su koordinirali Regionalna kancelarija Agencije UN za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena za Aziju i Pacifik i Nadzorni odbor civilnog društva za Peking+25 za Aziju i Pacifik.

10. Specijalna izvešteljka je bila pozvana da 16. januara i 27. februara 2020. godine u Njujorku učestvuje i govori na dva sastanka Izvršnog odbora koji je formirao generalni sekretar. Na prvom sastanku, u fokusu je bilo nasilje prema ženama u politici i tokom izbora, a na drugom se razmatralo pitanje femicida. Specijalna izvešteljka smatra da su oba sastanka bila značajna jer su ukazala na značaj saradnje između agencija Ujedinjenih nacija i njene funkcije na pitanjima koja nalažu sistemski pristup problemu nasilja prema ženama.

11. Specijalna izvešteljka je nastavila da predvodi Platformu Ujedinjenih nacija i regionalnih nezavisnih ekspertskih mehanizama za ukidanje diskriminacije žena i nasilja prema njima S tim u vezi, 2. i 3. februara 2020. godine, učestvovala je na trećem regionalnom sastanku Platforme, koji je organizovala zajedno sa specijalnom izvešteljkom za prava žena u Africi Afričke komisije za ljudska prava i prava naroda i u saradnji sa sekretarijatom kampanje „Rod je moja agenda“ i Regionalnom kancelarijom Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za ljudska prava za istočnu Afriku. Posle sastanka, ekspertski mehanizmi su izdali zajedničko saopštenje: „Eliminisanje diskriminacije žena i devojčica i nasilja prema njima, uključujući i njihove suštinske uzroke, mora se integrisati u sve napore za prekid oružanih dejstava pre, za vreme i posle konflikta“.⁸

12. Zbog izbijanja pandemije koronavirusne bolesti (kovid-19) i mera usvojenih za njeno suzbijanje, šezdeset četvrto zasedanje Komisije za položaj žena nije održano po planu, već je odlučeno da se održi samo jednodnevno zasedanje u Njujorku 9. marta 2020. godine. S obzirom na okolnosti, specijalna izvešteljka nije mogla lično da učestvuje, ali je njeno saopštenje u pismenom obliku dostavljeno svim delegacijama. U svom saopštenju, podsetila je na neke od posebnih preporuka Komisiji koje su istaknute u njenom izveštaju Savetu za ljudska prava za 2019. godinu (A/HRC/41/42), uključujući i preporuku da se nasilje prema ženama utvrdi kao stalna tačka na dnevnom redu Komisije za položaj žena i da se, pored usmenog predstavljanja aktivnosti sprovedenih u sklopu njene funkcije, uvede konstruktivan dijalog sa specijalnom izvešteljkom.⁹

⁵ Videti www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/SRVAW_CEDAW_FrameworkCooperation.pdf.

⁶ Videti www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/CooperationGlobalRegionalMechanisms.aspx.

⁷ Videti www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25340&LangID=E.

⁸ Videti www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/Statement_conflict_prevention_EDVAW_platform.pdf.

⁹ Saopštenje se nalazi na adresi www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/CSW/CSW64.pdf.

13. Specijalna izveštiteljka je planirala da organizuje panel na visokom nivou na marginama sastanka Komisije za položaj žena, na kom bi se sagledao rad Platforme Ujedinjenih nacija i regionalnih nezavisnih ekspertskih mehanizama za ukidanje diskriminacije žena i nasilja prema njima i zatražila dodatnu podršku za tu inicijativu.

14. Specijalna izveštiteljka je planirala da predstavi i brošuru Platforme pod naslovom: „25 godina Pekinške platforme za akciju: kako Platforma nezavisnih ekspertskih mehanizama za ukidanje diskriminacije žena i nasilja prema njima doprinosi sprovođenju Pekinške platforme.“¹⁰ Najvažnija poruka u brošuri je da u pregledu ostvarivanja Pekinške deklaracije i platforme za akciju i drugim pregledima treba konstatovati izuzetno važnu ulogu koju u njihovom sprovođenju igra sedam nezavisnih ekspertskih mehanizama za ljudska prava.

15. Dana 27. marta 2020. godine, specijalna izveštiteljka je objavila saopštenje za medije u kom je pozvala države na borbu protiv nasilja u porodici u kontekstu kovida-19 i istakla da – dok ulažu značajne napore da se izbore sa pretnjom od kovida-19 – ne treba da zanemare žene i decu žrtve nasilja u porodici, jer bi to moglo da dovede do porasta nasilja u porodici, uključujući femicid u partnerskim odnosima. U tom kontekstu, specijalna izveštiteljka je uputila i poziv za dostavljanje priloga o kovidu-19 i porastu nasilja prema ženama u porodici.¹¹ Osim toga, uputila je i poseban poziv za dostavljanje priloga za svoj tematski izveštaj, koji je predložila da podnese Generalnoj skupštini u oktobru 2020. godine, a čija će tema biti silovanje kao teška i sistematska povreda ljudskih prava i problem rodno zasnovanog nasilja prema ženama.¹²

16. Specijalna izveštiteljka je u 2019. godini realizovala dve posete državama: Bugarskoj od 14. do 21. oktobra (videti A/HRC/44/52/Add.1) i Ekvadoru od 29. novembra do 9. decembra (videti A/HRC/44/52/Add.2). U vreme sastavljanja izveštaja, predložene posete Mongoliji i Papua Novoj Gvineji, planirane za 2020. godinu, odložene su zbog pandemije kovida-19.

III. Ispoljavanje rodno zasnovanog nasilja prema novinarkama

17. U Deklaraciji o eliminaciji nasilja prema ženama navedeno je da nasilje prema ženama, uključujući novinarke, jeste svaki čin rodno zasnovanog nasilja koji za rezultat ima, ili će verovatno imati, nanošenje fizičke, seksualne ili psihološke štete ili patnje ženama, uključujući i pretnju takvim činovima, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu. U svojoj Opštoj preporuci broj 19 (1992) o nasilju prema ženama, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena je konstatovao da definicija diskriminacije uključuje rodno zasnovano nasilje, tj. nasilje usmereno prema ženi zato što je žena ili nasilje koje nesrazmerno pogađa žene. I novinari i novinarke su u svom radu izloženi nasilju i pretnjama po bezbednost; međutim, rodno zasnovano nasilje i seksualno uznemiravanje su nesrazmerno usmereni ka novinarkama, kako na radnom mestu, tako i na internetu.

18. Od novinarki se očekuje da se uklope u stereotipne uloge i seksualizovane slike žena i da rade u uslovima nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena u svetu medija. Često postaju mete zato što su veoma vidljive i otvoreno iznose stavove, kao i zbog svog rada, posebno kada krše pravila rodne nejednakosti i izlaze iz okvira stereotipa. Mnoge novinarke se suočavaju i sa ukrštenom diskriminacijom i rodno zasnovanim nasiljem zbog drugih svojstava, uključujući rasu, veroispovest, etničku pripadnost ili pripadnost manjini, ali i druga svojstva. Rodno zasnovano nasilje prema ženama na internetu, a posebno prema novinarkama koje koriste informacione i komunikacione tehnologije (IKT) kao alatke za svoj rad, obuhvata svaki čin nasilja koji je delimično ili u celosti izvršen, potpomognut ili pojačan korišćenjem IKT, poput mobilnih telefona i pametnih telefona, interneta, platformi

¹⁰ Publikacija je distribuirana u elektronskom obliku svim delegacijama u Komisiji i dostavljena svim stalnim misijama 9. marta 2020. Dostupna je na adresi [ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/Booklet_BPA.pdf](https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/Booklet_BPA.pdf).

¹¹ Videti www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/call_covid19.aspx.

¹² Videti www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/SRVAW.aspx.

društvenih medija ili elektronske pošte, a koji je usmeren prema ženi zato što je žena, ili koji nesrazmerno pogađa žene (A/HRC/38/47, paragr. 23).

19. Rodno zasnovano nasilje prema ženama je globalna pošast koja u svetu pogađa svaku treću ženu tokom njenog života i, kao takva, u društvu stvara kulturu normalizacije takvog nasilja i tolerancije prema njemu, što znači da novinarke i medijske radnice rade u okruženju u kom sistematsko i strukturno rodno zasnovano nasilje predstavlja sastavni deo njihove svakodnevne rutine. Izložene su različitim oblicima rodno zasnovanog nasilja, uključujući silovanje i seksualno uznemiravanje u redakciji i na terenu, kao i druge oblike zastrašivanja, uključujući pretnje njihovim porodicama. Novinarke koje izveštavaju o protestima i neredima su u još većem riziku od seksualnih napada – mnoge su doživele neprimereno dodirivanje i seksualno uznemiravanje, ali su samo malobrojne prijavile kroz šta su prošle. One koje izveštavaju o feminističkim pitanjima takođe dobijaju pretnje zbog priča o kojima izveštavaju; to su često priče koje su doprinele promeni stavova i javnoj osudi rodno zasnovanog nasilja kao povrede ljudskih prava.

20. Tokom 2016. i 2017. godine, Reporteri bez granica su zabeležili više od 60 slučajeva povreda prava novinarki u više od 20 država u vezi sa izveštavanjem o položaju žena. Od 2012. godine je zabeleženo skoro 90 slučajeva. Među njima su ubistva, zatvaranje, verbalni napadi, fizički napadi i agresija na internetu. Sajberuznemiravanje predstavlja više od 40 odsto zabeleženih slučajeva.

21. Uspon masovnih pokreta, poput #MeToo, #NiUnaMenos i njihovih različitih oblika širom sveta, ukazao je na seksualno uznemiravanje i druge oblike rodno zasnovanog nasilja, uključujući neobuzdani seksizam i diskriminatorne prakse sveprisutne u redakcijama. Suđenja nekim od učinilaca, koja su privukla veliku pažnju i rezultirala dugim zatvorskim kaznama, pokazuju značaj takvih pokreta u procesuiranju slučajeva rodno zasnovanog nasilja. Takođe su pokazala i da je došlo do promene stavova kod nekih tužilaca/teljki i u sudskim sistemima, posebno u suđenjima sa porotom, u kojima je bilo potencijala da promene društvenih stavova dođu do izražaja. Iako su takvi slučajevi izuzetak, a ne pravilo, zbog rigidnih sistema krivičnog pravosuđa u mnogim državama, oni ipak predstavljaju pozitivan korak u pravom smeru i treba da služe kao primer dobre prakse koji treba slediti

22. Uznemiravanje i zlostavljanje novinarki na internetu i van njega odražavaju šire probleme seksizma u društvu. U sferi interneta, uznemiravanje može da ima značajne posledice, koje dovode do autocenzure kao odgovora na zlostavljanje na internetu. Nerešavanje problema pretnji preko interneta i izostanak osude te pojave mogu da budu fatalni, što pokazuju napadi i ubistva novinarki kojima su prethodile kampanje mržnje i pretnje na internetu. Kao odgovor na progon, neke reporterke nisu imale drugog izbora osim da napuste istraživački rad, da izbegavaju izveštavanje o određenim temama, ili da potpuno napuste profesiju. Prema globalnoj anketi u kojoj je 2018. godine učestvovalo skoro 600 novinarki, a sprovedla ju je Međunarodna ženska medijska fondacija, skoro 30 odsto žena koje su doživele pretnje i napade je zbog toga razmišljalo o napuštanju profesije, dok je skoro 40 odsto priznalo da su zbog toga izbegavale izveštavanje o određenim temama.¹³

A. Femicid, silovanje i seksualno nasilje prema novinarkama

23. Od 1992. godine, ubijeno je 96 novinarki, što predstavlja približno 7 odsto ukupnog broja ubijenih novinara i novinarki. Od tih žena, šezdeset osam je napadnuto i ubijeno u neposrednoj vezi sa njihovim radom.¹⁴ U protekloj deceniji, zabeležen je kontinuiran rast broja takvih slučajeva – od 2010. godine, ubijeno je 70 novinarki.¹⁵ Godine 2017, Komitet za zaštitu novinara je utvrdio da su najmanje 72 novinara/ke i medijska radnika/ce ubijena dok su obavljali svoj posao, a od njih su 10 bile žene.¹⁶ Novija statistika ukazuje da su u 2019.

¹³ Videti International Women's Media Foundation and Troll-Busters.com, "Attacks and harassment. The impact on female journalists and their reporting" (Napadi i uznemiravanje. Efekat na novinarke i njihovo izveštavanje) (2018), str. 44.

¹⁴ Videti podatke Komiteta za zaštitu novinara o novinarima/kama ubijenim od 1992. godine.

¹⁵ Videti opservatoriju UNESCO-a za ubistva novinara/ki.

¹⁶ Videti <https://cpj.org/events/2018/03/women-in-journalism-unique-perspective-unique-threats.php>.

godini žene činile 5 od ukupno 57 ubijenih novinara i novinarki.¹⁷ Broj ubijenih novinarki je znatno manji nego broj njihovih ubijenih muških kolega, ali odnos broja ubijenih novinarki i ukupnog broja žena u medijima nije dostupan. Za svako ubistvo novinarke, bilo bi značajno sprovesti analizu tog slučaja sa stanovišta ljudskih prava i iz rodne perspektive, da bi se utvrdilo da li je postojao rodni motiv zbog kog bi se to ubistvo klasifikovalo kao femicid, u skladu sa kategorijama koje je specijalna izvestiteljka predložila u svom izveštaju iz 2016. godine o modalitetima za uspostavljanje sistema „nadzornog tela“ za praćenje femicida ili rodno motivisanih ubistava (videti A/71/398). U zavisnosti od okolnosti, takva ubistva mogu da pripadaju i kategoriji femicida u partnerskim ili porodičnim odnosima.

24. Pored ubistava, seksualno nasilje, uključujući seksualne napade i silovanja, a posebno pretnje silovanjem, i dalje se koristi kao oblik rodno zasnovanog nasilja i kao sredstvo za podiranje kredibiliteta novinarki i njihovo odvracanje od rada u medijima. Mnoge medijske radnice navode da su doživele seksualno nasilje u vezi sa svojim radom, a čin koji se najčešće navodi je neželjeno dodirivanje seksualne prirode.¹⁸

25. Godine 2011, dok je izveštavala o protestu, Laru Logan (Lara Logan), dopisnicu Si-Bi-Es njuza (CBS News), gomila muškaraca je nasilno odvojila od njene ekipe i obezbeđenja i zatim je brutalno seksualno napastvovala i skoro ubila. Ona je nedavno progovorila o onome što je pretrpela i o svom iskustvu osobe koja je preživela seksualni napad dok je izveštavala. Sada preispituje način na koji mediji izveštavaju o takvim napadima.¹⁹

26. Još jedna novinarka, koja je takođe izveštavala sa protesta, grupno je silovana usred dana, a u novembru 2012. godine, mlada studentkinja novinarstva je takođe grupno silovana dok je radila na dokumentarnom filmu o pravima žena.²⁰ U januaru 2020. godine, nekoliko demonstranata je napalo samostalnu novinarku. Agresori su joj, prema navodima, pretili silovanjem, a zatim je jurili i nastavili napad tako što su drnali njen automobil dok je ona bila unutra.²¹

27. Među drugim sredstvima za narušavanje ugleda, sramoćenje i ponižavanje novinarki su fabrikovani navodi o silovanjima i seksualnom nasilju. Kada novinarke iznesu svoje priče o seksualnom nasilju, njihova svedočenja se često dovode u pitanje, zanemaruju kao lažna ili se vide kao pokušaj samopromocije.

28. Pored pretnji zlostavljanjem i, čak, torturom, mnoge novinarke lišene slobode izložene su i pretnjama silovanjem i seksualnim nasiljem. U vreme sastavljanja izveštaja, u svetu je 27 novinarki bilo lišeno slobode, pri čemu su mnoge držane u užasnim uslovima.²² Mnoge novinarke lišene slobode bile su izložene seksualnom uznemiravanju i pretnjama silovanjem tokom policijskog ispitivanja, a one koje su lišene slobode u konzervativnim režimima odbačene su od porodice i prijatelja koji veruju da su one silovane u zatvoru.

29. Iako je dokumentovano samo nekoliko slučajeva seksualnih napada na novinarke, mnoge novinarke sada progovaraju i iznose svoje priče. Neke od tih priča su poslednjih godina dokumentovane i utvrđeno je da mnogi od tih napada spadaju u tri opšte kategorije: ciljano seksualno nasilje prema određenim novinarkama, često kao odmazda za njihov rad;

¹⁷ Videti opservatoriju UNESCO-a za ubistva novinara/ki.

¹⁸ Videti, na primer, International Women's Media Foundation and International News Safety Institute, "Violence and harassment against women in the news media: a global picture" (Nasilje prema ženama i uznemiravanje žena u informativnim medijima: globalna slika) (2014).

¹⁹ Videti Annabelle Sreberny, "Violence against women journalists" (Nasilje prema novinarkama), dostupno na www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/publications/gamag_research_agenda_sreberny.pdf.

²⁰ Videti Reporters without Borders, "Women's rights: forbidden subject" (Prava žena: zabranjena tema) (2018).

²¹ Videti www.huffingtonpost.fr/2019/01/13/menacee-de-viol-par-des-gilets-jaunes-une-journaliste-raconte_a_23641318/.

²² Videti Radio Free Europe/Radio Liberty, "RSF marks International Women's Day with call to release detained female journalists" (Reporteri bez granica obeležavaju Međunarodni dan žena pozivom na oslobađanje novinarki lišenih slobode), 7. mart 2019.

grupno seksualno nasilje prema novinarkama koje izveštavaju o javnim skupovima; seksualno zlostavljanje novinarki lišenih slobode ili zarobljenih.²³

30. Jedan slučaj je posebno podstakao druge novinarke da progovore. Godine 2009, novinarka Hinet Bedoja (Jineth Bedoya) javno je iznela svoje lično iskustvo brutalnog silovanja koje je doživela dok je izveštavala o desničarskim paravojnim snagama u maju 2000. godine.²⁴

31. Iako sve više novinarki progovara, ogromna većina i dalje ne prijavljuje seksualno nasilje izvršeno prema njima, često zbog kulturološke stigme vezane za prijavljivanje seksualnog zlostavljanja ili straha da će osramotiti porodicu ili naškoditi svojoj reputaciji. Mnoge novinarke, posebno one koje žele da rade na terenu, nerado otkrivaju svojim urednicima/cama da su napadnute, iz straha da će ih smatrati za osjetljive i da im ubuduće neće dodeljivati zadatke.

B. Diskriminacija i seksualno uznemiravanje na radnom mestu

32. Mediji i IKT su omogućili i proširili mogućnosti da milioni žena aktivno učestvuju u političkom, ekonomskom, kulturnom i društvenom životu. Međutim, zbog stereotipa i diskriminatornih praksi, mnoge žene širom sveta i dalje ne mogu da učestvuju u javnoj debati i slobodno izražavaju svoja mišljenja, niti da pristupaju informacijama ravnopravno sa muškarcima. Godine 2019, Njujork tajms (New York Times) je pokrenuo Ženski projekat, usmeren ka otklanjanju rodne neravnoteže i većem uvažavanju različitosti u društvu. U sklopu toga, list prati polnu strukturu autora/ki tekstova koji se svakodnevno objavljuju u rubrici sa pismima čitalaca/teljki. U februaru 2020, odnos je bio 43 odsto žena i 57 odsto muškaraca. Uočeni su obrasci koji dosledno pokazuju da su muškarci autori većine priloga iz oblasti politike, ekonomije i spoljnih poslova.²⁵

33. Novinarke koje osporavaju patrijarhalne stereotipe koji ne odobravaju njihovo učešće u javnom životu suočavaju se sa nasiljem i rodno zasnovanom diskriminacijom, kao i sa različitim oblicima nasilja koje vrše državni i nedržavni akteri. Napadi i zlostavljanje usmereni ka novinarkama odražavaju šire obrasce seksizma i rodno zasnovanog nasilja koji imaju cilj da kazne žene ne samo za izražavanje kritičkih mišljenja ili neslaganja, već i za to što su progovorile kao žene. Osim toga, moguće je da su implicitno usmereni na to da ograniče izveštavanje o pitanjima žena i pitanjima od interesa za žene. U konzervativnim društvima, sramoćenje novinarki može da služi i da se osramoti cela porodica.

34. Iako je poslednjih godina povećan broj žena koje se opredeljuju za novinarstvo, društvene norme i rodni stereotipi i dalje predstavljaju značajne izazove koji onemogućavaju žene da se bave tom profesijom ravnopravno sa muškarcima.

35. U nekim kulturološkim i društvenim kontekstima, novinarstvo se smatra za profesiju koja je neprimerena za žene i nespojiva sa brakom ili porodičnim vrednostima. Žene koje uspeju da izgrade karijeru u novinarstvu ne samo da su izložene istim rizicima kao muškarci u pogledu pretnji i zastrašivanja, već mnoge moraju da se nose i sa opasnošću koja vreba na njihovom sopstvenom radnom mestu i u redakciji.

36. Prema studiji o nasilju prema novinarkama koju je u periodu 2013–2014. sproveo Međunarodni institut za bezbednost medija, skoro dve trećine ispitanica navelo je da su se suočile sa nekim oblikom zastrašivanja, pretnji ili zlostavljanja u vezi sa njihovim radom, od verbalnog zlostavljanja do pretnji smrću. Većina incidenata dogodila se na radnom mestu, a

²³ Videti Committee to Protect Journalists, “The silencing crime: sexual violence and journalists” (Ućutkivanje zločinom: seksualno nasilje i novinarke), 7. jun 2011.

²⁴ Gđa Bedoja je poslala svoju priču u kontekstu poziva specijalne izvestiteljke za dostavljanje priloga za ovaj izveštaj.

²⁵ Videti New York Times, “Women, please speak out” (Žene, molimo vas, progovorite), 14. februar 2020.

izvršioi su često bili rukovodioci, neposredni nadređeni i kolege muškog pola.²⁶ Još jedna studija sprovedena 2017. godine pokazala je da je 48 odsto od skoro 400 novinarki iz 50 država koje su učestvovala u anketi preko interneta doživelo različite oblike rodno zasnovanog nasilja u vezi sa radom, od nepoželjnih komentara ili udvaranja, seksualno sugestivnog ponašanja i kratkog fizičkog kontakta, do seksualnog napada.²⁷

37. Pored otvorenog uznemiravanja kom su izložene novinarka i medijske radnice, u nekim državama su prisutni i spoljni faktori, uključujući nefleksibilno radno vreme, delimična pristupačnost ili nepristupačnost kvalitetnih usluga brige o deci po primerenim cenama, neadekvatna politika roditeljskog odsustva i negativni društveni stavovi. Efekat takvih obrazaca diskriminacije, koji pogađaju i druge grupe žena, pojačan je zbog dugog radnog vremena, koje je tipično za organizacionu kulturu mnogih medija.

38. Kada je reč o javnim medijima, preliminarni rezultati svetske ankete koju su sproveli Globalna alijansa za medije i rod i Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO) ukazuju da u uzorku od 32 države, samo 15 odsto ima opredeljena budžetska sredstva za pospešivanje rodne ravnopravnosti među zaposlenima u medijima u državnoj svojini. Trideset odsto tih država ima politiku o obezbeđivanju rodne ravnoteže na upravljačkim pozicijama u medijima, a 18 odsto ima politiku o obezbeđivanju te ravnoteže među zaposlenim novinarima/kama.²⁸

C. Nasilje na internetu

39. Dok ekspanzija interneta i digitalnih platformi otvara nove društvene digitalne prostore i transformiše i menja društvo, ona takođe omogućava nove oblike nasilja prema ženama na internetu. Novinarke sve više postaju mete napada kao vidljive i otvorene zastupnice prava žena. U svom izveštaju Savetu za ljudska prava 2018. godine, specijalna izvešteljka se posebno bavila pitanjem nasilja prema ženama na internetu i objasnila da nasilna i rodno zasnovana priroda pretnji upućenih novinarkama često vodi do autocenzure. Neke su pribegle korišćenju pseudonima, dok neke druge nastoje da budu neupadljive na internetu, što je pristup koji može da ima poguban efekat na njihov profesionalni život i reputaciju. Neke su odlučile da suspenduju, deaktiviraju ili trajno obrišu svoje naloge na internetu, ili da potpuno napuste profesiju (A/HRC/38/47, paragr. 29).

40. Najzad, zlostavljanje novinarki i žena u medijima putem interneta predstavlja direktan napad na vidljivost žena i njihovo puno učešće u javnom životu. Anonimnost učinilaca dalje pojačava strah od nasilja, što kod žrtava dovodi do osećanja nesigurnosti i uznemirenosti. Pored efekata na pojedinačne osobe, važna posledica rodno zasnovanog nasilja na internetu i putem IKT jeste društvo u kom se žene više ne osećaju bezbedno, bilo na internetu ili van njega, s obzirom na rašireno nekažnjavanje učinilaca rodno zasnovanog nasilja. Nasiljem prema novinarkama na internetu ne samo da se krši pravo žene na život bez nasilja i na učešće preko interneta, već se i podriava ostvarivanje demokratije i dobre uprave, i time nastaje demokratski deficit (ibid.).

41. Štaviše, poslednjih godina, novinarka su sve više pogođene ovim oblikom rodno zasnovanog nasilja.²⁹ Ne samo da su izloženije napadima na internetu nego njihove muške

²⁶ Videti International Women's Media Foundation and International News Safety Institute, "Violence and harassment against women in the news media: a global picture" (Nasilje prema ženama i uznemiravanje žena u informativnim medijima: globalna slika).

²⁷ Videti International Federation of Journalists, "IFJ survey: one in two women journalists suffer gender-based violence at work" (Anketa Međunarodne federacije novinara: svaka druga novinarka trpi rodno zasnovano nasilje na poslu), 24. novembar 2017.

²⁸ Videti UNESCO, Media and Gender: a Scholarly Agenda for the Global Alliance on Media and Gender (Mediji i rod: istraživačka agenda za Globalnu alijansu za medije i rod) (Paris, UNESCO, 2014).

²⁹ UNESCO, World Trends in Freedom of Expression and Media Development: Special Digital Focus 2015 (Svetska kretanja u slobodi izražavanja i razvoju medija: poseban osvrt na digitalnu sferu 2015), str. 90.

kolege, već su i prinuđene da trpe sve veće zlostavljanje (često mizogino i sa seksualizovanim sadržajem), proganjanje i uznemiravanje na internetu.³⁰

42. Novi oblici nasilja prema ženama na internetu, kao što su „doksovanje“, seksualna ucena i „trolovanje“, kao i distribucija intimnog sadržaja bez saglasnosti (ili osvetnička pornografija), takođe se koriste za rušenje ugleda i ućutkivanje novinarki. Tehnologija je, dakle, transformisala različite oblike rodno zasnovanog nasilja u nešto što se može vršiti na daljinu, bez fizičkog kontakta, preko državnih granica, pomoću anonimnih profila, kako bi se žrtvi nanela što veća šteta (videti A/HRC/38/47).

43. Prema studiji koju je 2019. godine sproveo Međunarodni institut za štampu u 45 redakcija u pet država, ne samo da su žene i pripadnici/ce manjina u novinarstvu češće mete napada na internetu, već su ti napadi i naročito zlonamerni i često veoma seksualizovani. Studija je otkrila i to da ućutkivanje novinara/ki koji izveštavaju o određenim politički ili društveno spornim temama i koji izražavaju različita mišljenja predstavlja glavnu svrhu napada na internetu. Izazivanje straha i autocenzure među novinarima/kama i njihovo javno omalovažavanje su ključni načini ućutkivanja.³¹

44. Kampanje usmerene ka profesionalnom diskreditovanju novinarki su česte i često sugerišu da se novinarke više oslanjaju na lični interes ili mišljenje nego na intelektualnu analizu. Napadi su obično praćeni porukama mačo prirode, kao i omalovažavanjem i ponižavanjem. Česte su i poruke usmerene ka ponižavanju novinarki zbog fizičkog izgleda, bez razmatranja njihovih novinarskih veština, i često sadrže zlobne ili omalovažavajuće komentare u vezi sa njihovim stilom oblačenja.³²

45. Jedna uočljiva taktika je klevetanje novinarki koje preispituju vlast ili osporavaju *status quo* i njihovo proglašavanje za pretnju po bezbednost, stabilnost i nacionalni identitet, ili za čisto političke akterke čija je kritika motivisana ideologijom i stoga pristrasna. U bliskoj vezi sa tim je i pojava uznemiravanja novinara, a posebno novinarki, na internetu. Iako u nekim slučajevima takvo uznemiravanje može da bude odraz autentične ljutnje zbog novinarskog sadržaja, u nekim drugim slučajevima ga orkestriraju, ili bar prećutno podržavaju, političari i političke stranke.

46. Kao odgovor na svoje izveštavanje, mnoge novinarke su izložene ljutitim porukama, pretnjama i provokacijama. U sklopu serije tekstova o sve izraženijoj globalnoj pojavi uznemiravanja na internetu, list Gardijan (Guardian) je poručio istraživanje o 70 miliona komentara ostavljenih na njegovom veb-sajtu od 2006. godine i otkrio da su među 10 najnapadanijih novinara/ki osam bile žene, preostala dva muškarca su bili crnci, a među ženama su dve bile lezbejke. Studijom je utvrđeno da se na svim medijskim veb-sajtovima na kojima su ostavljeni komentari, suviše često novinarima/kama i drugim čitateljima/kama upućuju stvari koje bi bilo nezamislivo izgovoriti u ličnom kontaktu. Takođe je utvrđeno da članci koje pišu žene privlače više zlostavljačkih komentara i omalovažavajućeg trolovanja nego oni čiji su autori muškarci, bez obzira na temu članaka. Studija je otkrila da približno od 2010. godine, članci čije su autorke žene dosledno privlače veći broj blokiranih komentara nego oni čiji su autori muškarci. Članci o feminizmu privlače veoma veliki broj blokiranih komentara, kao i članci o silovanju.³³

47. Još jedan primer uznemiravanja na internetu bilo je formiranje Lige smeha (Laugh Out Loud League), privatne grupe na Fejsbuku koju je 2009. godine osnovala grupa renomiranih muških novinara i komentatora. Neki od pratilaca su koristili tu platformu da podstiču uznemiravanje drugih novinara/ki, prvenstveno žena. Kada je grupa razotkrivena,

³⁰ UNESCO, World Trends in Freedom of Expression and Media Development 2017/2018. Global Report (Svetska kretanja u slobodi izražavanja i razvoju medija 2017/2018. Globalni izveštaj), str. 157.

³¹ Videti International Press Institute, “Newsroom best practices for addressing online violence against journalists. Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom” (Najbolje prakse u redakcijama za reagovanje na nasilje prema novinarima/kama na internetu. Perspektive Finske, Nemačke, Poljske, Španije i Ujedinjenog Kraljevstva) (2019).

³² Ibid.

³³ Videti Becky Gardiner and others, “The dark side of Guardian comments” (Tamna strana komentara u Gardijanu), 12. april 2016.

nekoliko novinara koji su učestvovali u tome je otpušteno, a protiv medija u kojima su radili pokrenuti su sudski postupci.

48. Među najstrašnijim faktorima je i to da za neke novinarke uznemiravanje ne ostaje samo na internetu, već se često prelijeva u realnost. U novembru 2017. godine, ubrzo nakon objavljivanja članka u kom se kritikuju internet trolovi jer su sabotirali aplikaciju koju su žene koristile za prijavu uznemiravanja na ulici, jedna novinarka je i sama postala meta sajbernapada. Dobila je mnoštvo imejl poruka sa pretnjama silovanjem i nasiljem, a bilo je i pokušaja hakovanja njenih naloga na društvenim mrežama. Napadi su eskalirali „doksovanjem“, što znači da su objavljeni njeni lični podaci i adresa stanovanja. Njena adresa stanovanja je iskorišćena da se njeno ime registruje na pornografskim i pedofilskim vebstranovima.³⁴

49. U anketi o tome kako novinarke vide svoju bezbednost i slobodu, 85 odsto ispitanica je odgovorilo da se osećaju manje bezbedno nego pet godina ranije. Rekle su da se suočavaju sa gorim uznemiravanjem zbog izveštavanja o ključnim temama, kao što su lokalna ili nacionalna politika ili ekstremizam. To uznemiravanje od strane čitalaca i internet trolova kretalo se od neželjenih seksualnih poruka do pretnji nasiljem, silovanjem ili smrću, a uključivalo je i objavljivanje privatnih podataka novinarki na internetu.³⁵

50. U nekim slučajevima, pretnje nasiljem i zlostavljanjem upućene novinarkama su toliko ozbiljne da istaknute novinarke preduzimaju više mera predostrožnosti za slučaj da se pretnje sa interneta preliju u realnost.

51. Pored psihološke i profesionalne štete koju zlostavljanje i uznemiravanje na internetu mogu da nanese osobama, postoji i društvena šteta. Među odraslim osobama koje su doživele uznemiravanje na internetu, mnoge su i svedočile uznemiravanju drugih. To može da dovede do ućutkivanja ljudi koji bi inače mogli da doprinesu javnim debatama, posebno žena, lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih osoba i pripadnika/ca rasnih ili verskih manjina, kada vide da su druge osobe poput njih izložene zlostavljanju na rasnoj osnovi i seksualnom zlostavljanju.

52. Iako postoji sve više dokaza o nasilju prema novinarkama na internetu i fizičkim napadima na njih, mnoge medijske organizacije nemaju formalne politike ili protokole za zaštitu svojih zaposlenih. U globalnoj studiji o novinarkama koju su 2018. godine sproveli Međunarodna ženska medijska fondacija i Troll-Busters.com, 26 odsto novinarki je navelo da ne znaju kako da prijave pretnje i uznemiravanje.³⁶ Rukovodstvo medija često potcenjuje zlostavljanje na internetu i van njega, a kolege, vlasti, organi unutrašnjih poslova i drugi koji su u poziciji da pruže podršku često umanjuju njegov značaj.

IV. Položaj novinarki izloženih višestrukim i ukrštenim oblicima nasilja

53. Novinarke su izložene istim rizicima kao i njihove muške kolege kada istražuju i izveštavaju o korupciji, organizovanom kriminalu i povredama ljudskih prava, ali su pored toga izložene i posebnim rodno zasnovanim rizicima zbog činjenice da su žene, kao i zbog ukrštanja sa drugim identitetima, poput rase i etničke pripadnosti. Ukrštanje tih identiteta može da poveća rizik da će se određene žene suočiti sa preprekama ili teškoćama u potpunom ostvarivanju prava na slobodu izražavanja, ili će možda imati različite efekte na određene grupe žena. Takvi faktori često dovode i do određenih oblika diskriminacije pripadnica tih grupa.

³⁴ Videti Amnesty International, “#Toxic Twitter - violence and abuse against women online” (#Toksični Tviter – nasilje prema ženama i njihovo zlostavljanje na internetu) (2018), odeljak 2.

³⁵ Videti International Women’s Media Foundation and Troll-Busters.com, “Attacks and harassment. The impact on female journalists and their reporting” (Napadi i uznemiravanje. Efekat na novinarke i njihovo izveštavanje).

³⁶ Videti “Attacks and harassment. The impact on female journalists and their reporting” (Napadi i uznemiravanje. Efekat na novinarke i njihovo izveštavanje), str. 41.

54. Dublji razlozi za napade na bilo kog novinara/ku jesu podriivanje njegovog/njenog kredibiliteta, ponižavanje ili odvracanje od izveštavanja o određenim temama. Kada su novinarke pripadnice autohtonih naroda, manjina, i/ili lezbejke, biseksualne, transrodne ili interseks žene, mogu se suočiti i sa jednim dodatnim nivoom diskriminacije, na načine koji se često ukrštaju sa njihovim autohtonim i/ili manjinskim ili lezbejskim, biseksualnim, transrodnim ili interseks identitetom.

55. U konkretnom slučaju novinarki pripadnica autohtonih naroda, rizik od nasilja zbog njihovog rada može da se poveća; uzrok je zajedničko dejstvo strukturalnih obrazaca koji pogađaju nekomercijalne medije iz zajednice, ukrštene diskriminacije pripadnica autohtonih naroda, i činjenice da one mogu da postanu poznate u javnosti zbog svog rada na odbrani prava autohtonih naroda i/ili prava žena na njihovim teritorijama. Kada se ti faktori objedine, novinarke pripadnice autohtonih naroda često su izložene većem riziku od stigmatizacije i progona u određenim kontekstima, od strane bilo državnih, bilo nedržavnih aktera.³⁷

56. Rasprostranjenost rodni stereotipa i predrasuda znači da se u mnogim autohtonim zajednicama rad novinarki često nedovoljno vrednuje i da one nailaze na značajne prepreke u dobijanju ključnih mesta u programskoj šemi i izveštavanju o pitanjima od opšteg interesa ili političkoj agendi.

57. Ciljani napadi na lezbejke i transrodne žene i njihovo zlostavljanje se često nepotpuno prijavljuju, neadekvatno dokumentuju i/ili izostaje javna osuda. Kreću se od pretećih komentara čitalaca do seksualnog uznemiravanja i nasilja, pa čak i ubistva. Može se javiti i odmazda za izveštavanje o lezbejskim, gej, biseksualnim, transrodnim i interseks pitanjima.

58. Zastupljenost manjinskih grupa u medijima, što uključuje i žene iz takvih grupa, glavni je način za pospešivanje učešća manjina u društvu i uključivanje pluralističkih pristupa. Međutim, uprkos tim međunarodnim standardima, i dalje su nedovoljno zastupljeni novinari/ke iz marginalizovanih zajednica, a posebno novinarke i medijske radnice.

59. U mnogim državama, žene druge boje kože su posebno diskriminirane, izložene negativnim pretpostavkama o svojoj etničkoj pripadnosti, što im onemogućava da prihvate određene zadatke, izložene su širokim generalizacijama, a često bele kolege/inice imaju prednost u odnosu na njih.

60. Pored toga, kada je reč o novinarkama koje se izjašnjavaju kao pripadnice etničkih ili verskih manjina, uznemiravanje može da bude ekstremno.

V. Rizici i pretnje kojima su izložene novinarke i medijske radnice koje izveštavaju iz ratnih područja

61. Novinari/ke i drugi medijski radnici/ce izlažu se znatnoj opasnosti kada izveštavaju iz ratnih područja; ipak, mnogi novinari/ke žele da rade na terenu, bez obzira na rizike. Budući da su današnji konflikti postali složeniji, medijski radnici/ce izloženi su sve većem riziku da budu ranjeni, da poginu, da budu pritvoreni ili oteći dok izveštavaju. U prošlosti su mogli da koriste svoj status novinara/ki da bi se zaštitili i da bi nezavisno komunicirali sa različitim akterima u konfliktu, ali danas i oni sami postaju mete. Kada je reč o novinarkama koje rade na međunarodnom planu, ta pretnja je pojačana samom činjenicom da su žene; izložene su povećanom riziku od seksualnih napada ili silovanja, pri čemu učinioci mogu biti pripadnici zaraćenih strana ili širih krugova.

62. Ratne izveštačice su izložene i diskriminaciji i neprijateljstvu od svojih rukovodilaca i kolega. Doživljavaju seksualno nasilje, ali se odvracaju od prijavljivanja napada da bi mogle da nastave da rade. Prisutne su i pretnje vezane za lokalno okruženje, gde je često neophodno angažovati muškarce da čuvaju njihove stanove, voze njihove automobile ili obavljaju posao neformalnog prevodioca. U takvim okolnostima, od novinarki se očekuje da pažljivo neguju prijateljske odnose i da izbegavaju neprijatne situacije u kojima mogu da budu prinuđene da

³⁷ Inter-American Commission on Human Rights, Annual Report 2017, vol. II (Međamerička komisija za ljudska prava, Godišnji izveštaj za 2017. godinu, tom II), Annual Report of the Office of the Special Rapporteur for Freedom of Expression, ch. II (Godišnji izveštaj Kancelarije specijalnog izveštioaca za slobodu izražavanja, pogl. II).

odbiju seksualne ponude, što može, u najboljem slučaju, da ih dovede u nesigurnu situaciju, a u najgorem, da ih izloži nasilju.

63. U protekloj deceniji, reporteri i reporterke su bili izloženi sve većim pretnjama, od otmice do zatvaranja, kidnapovanja i, na kraju, ubistva, dok su novinarke sve izloženije grupnim silovanjima i seksualnim napadima. Mnoge novinarke su iz nužde počele da rade samostalno jer su pobile od različitih oblika uznemiravanja ili zlostavljanja u medijskoj ustanovi ili mediju, ili su otpuštene zbog toga što su se žalile na diskriminaciju i loš tretman. Kad počnu da rade samostalno, više nemaju zaštitu (uključujući i sigurnost prihoda) koju su imale dok su bile zaposlene. Kada je reč o samostalnim novinarkama u državama u razvoju i u društvima u kojima nema slobode medija, malo je verovatno da će im medijska organizacija koja ih angažuje obezbediti ikakve alate za zaštitu. One često rade na pričama same, u opasnim okruženjima, bez zdravstvenog i putnog osiguranja ili zaštitne opreme, poput neprobojnih jakni i šlemova. Da bi uštedele, možda će boraviti u hotelima bez obezbeđenja i putovati nebezbednim javnim prevozom. Nemaju bezbednosne savetnike/ce ili pravnike/ce koji mogu da im pomognu u slučaju da ih vlasti pritvore ili okrive za kršenje zakona. Zato su mnogo podložnije napadima, nasilju i torturi bez ikakvih mera zaštite.

VI. Izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju prema ženama

64. Mediji, uključujući novinare i novinarke, imaju suštinsku ulogu u izveštavanju o rodno zasnovanom nasilju prema ženama tako što ukazuju na njega kao sistematsku i raširenu pojavu i ističu odgovornost države za njegovo suzbijanje i sprečavanje, posebno ako izveštavaju na način koji je rodno osetljiv i uvažava žrtve. Mediji su važni za promenu stavova o rodno zasnovanom nasilju prema ženama, o čemu svedoči i medijsko izveštavanje o femicidu, koje je dovelo do nastanka masovnih pokreta poput #NiUnaMenos i #MeToo. Medijsko izveštavanje o takvim pitanjima je važno za promenu stanja jer može da pokaže koliko je rodno zasnovano nasilje zaista rasprostranjeno. Mediji imaju moć da menjaju javno mnjenje i, pri tome, mogu da vrše pritisak na vlade da usvoje promene zakona i praksi kako bi suzbijale tu pojavu.

65. Izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju je kompleksno i delikatno i često zahteva da se razgovara o pitanjima koja se smatraju za tabu i da se javno iznose intimne i uznemirujuće stvari. U državama u kojima tradicija i religija imaju važnu ulogu u svakodnevnom životu, izveštavanje o takvim pitanjima može da bude teško i da podrazumeva određene rizike. Novinarke koje izveštavaju o rodnim pitanjima ili pravima žena često su izložene napadima i zlostavljanju.

66. Novinarke se suočavaju sa jedinstvenim pretnjama u posebnim okolnostima i u određenim kontekstima, na primer u periodima krize, u vreme izbora, na javnim demonstracijama i u područjima konflikata. Iako je ostvaren napredak u pogledu obuke, samoregulacije, usvajanja novinarskih etičkih kodeksa i praćenja medija, treba uraditi još mnogo toga, posebno s obzirom na sve jači fundamentalistički diskurs i globalne udare na prava žena.

VII. Primena međunarodnog pravnog okvira o zaštiti novinarki

A. Međunarodni pravni okvir i obaveze država

67. Sloboda izražavanja kao jedno od ključnih ljudskih prava utemeljena je u članu 19. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i članu 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Pakt svima garantuje pravo da imaju mišljenje i da zbog toga ne budu uznemiravani, kao i da traže, primaju i šire informacije i ideje na bilo koji način i bez obzira na granice, bilo u usmenom, pismenom, štampanom ili umetničkom obliku ili na bilo koji drugi način po svom izboru. Ovo pravo važi i za novinarke i za novinare, u skladu sa članom 3. Pakta. Pored ovih važnih, ali rodno neutralnih odredaba međunarodnog prava, dodatnu zaštitu pruža Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, kao i više

regionalnih akata. Takvi akti imaju važnu ulogu u obezbeđivanju zaštite prava novinarki na slobodu izražavanja bez rodno zasnovane diskriminacije ili nasilja.

68. U Pekinškoj deklaraciji i platformi za akciju, koju su države članice usvojile 1995. godine, među 12 ključnih oblasti kojima se treba pozabaviti su žene i mediji. U odeljku J Pekinške platforme za akciju, utvrđena su dva strateška cilja: prvi je povećanje učešća i pristupa žena izražavanju i odlučivanju u okviru i putem medija i novih komunikacionih tehnologija, a drugi promovisanje uravnoteženog i nestereotipnog prikazivanja žena u medijima.

69. Agenda održivog razvoja do 2030. godine u potciljevima 5.1 i 5.2 u okviru Cilja održivog razvoja 5 prvi put stavlja akcenat na eliminisanje svih oblika diskriminacije žena i devojčica i nasilja prema njima u javnoj i privatnoj sferi. Posebno značajan za bezbednost novinara/ki je potcilj 16.10 u okviru Cilja 16, koji je usmeren ka obezbeđivanju javnog pristupa informacijama i zaštiti osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima. Kao što je utvrđeno u globalnom okviru indikatora za praćenje ciljeva i potciljeva Agende do 2030. godine, indikator 16.10.1 u okviru Cilja 16 nalaže da se utvrdi broj verifikovanih slučajeva ubistava, otmica, prinudnih nestanaka, proizvoljnog pritvora i torture novinara/ki, drugih medijskih radnika/ca, članova/ica sindikata i zagovornika/ca ljudskih prava.

70. U septembru 2016. godine, Savet za ljudska prava je jednoglasno usvojio Rezoluciju 33/2 o bezbednosti novinara/ki, u kojoj je nedvosmisleno osudio specifične napade na novinarke dok obavljaju svoj posao, uključujući seksualno i rodno zasnovano nasilje i diskriminaciju, zastrašivanje i uznemiravanje, na internetu i van njega, i istakao potrebu da se rešava problem rodno specifičnih pretnji kojima su novinarke izložene.

71. Godine 2017, Generalna skupština je usvojila Rezoluciju 72/175 o bezbednosti novinara/ki i problemu nekažnjavanja, u kojoj je konstatovala specifične rizike sa kojima se novinarke suočavaju dok obavljaju svoj posao i istakla značaj rodno osetljivog pristupa prilikom razmatranja mera za bezbednost novinarki, uključujući i bezbednost na internetu. Generalna skupština je posebno istakla značaj delotvornog rešavanja problema rodno zasnovane diskriminacije i rodnih stereotipa u medijima i omogućavanja ženama da uđu u novinarsku profesiju i ostanu u njoj ravnopravno sa muškarcima, uz vođenje računa o njihovoj bezbednosti.

72. U svojoj Rezoluciji 38/7 o unapređivanju, zaštiti i uživanju ljudskih prava na internetu, Savet za ljudska prava je ponovio svoju nedvosmisleno osudu napada na žene na internetu, koju je prethodno izneo u Rezoluciji 33/2; to se odnosi i na seksualno i rodno zasnovano nasilje i zlostavljanje žena, posebno u slučaju kada su meta novinarke, medijske radnice, javne zvaničnice i druge žene koje učestvuju u javnoj debati; Savet je takođe pozvao na rodno osetljivo reagovanje u kom treba uzeti u obzir posebne oblike diskriminacije na internetu. Osim toga, Savet je pozvao države da 2. novembra 2018. godine, povodom Međunarodnog dana borbe protiv nekažnjivosti zločina nad novinarima/kama, pokrenu konkretne inicijative za pružanje bolje zaštite novinarima/kama na svojim teritorijama.

73. Savet za ljudska prava je 5. jula 2018. godine usvojio Rezoluciju 38/5, u kojoj razmatra diskriminaciju žena i nasilje prema njima u digitalnim kontekstima, uključujući i efekat na njihovu slobodu izražavanja (paragr. 10 (g) i 11 (a)).

74. Osim toga, UNESCO je 2012. godine izradio Akcioni plan Ujedinjenih nacija za bezbednost novinara/ki i pitanje nekažnjavanja, u saradnji sa Visokim komesarijatom Ujedinjenih nacija za ljudska prava. U skladu sa Akcionim planom, zaštita novinara/ki ne treba da bude ograničena na one koji su zvanično priznati kao novinari/ke, već treba da obuhvata i druge, uključujući radnike/ce u nekomercijalnim medijima iz zajednice, novinare/ke amatere/ke i druge koji se služe novim medijima da dopru do svoje publike. Obaveza država da obezbede delotvorno ostvarivanje ljudskih prava podrazumeva ne samo negativne obaveze nemešanja, već i pozitivne obaveze obezbeđivanja tih prava svima u svojoj jurisdikciji.

75. Preliminarna procena delotvornosti Akcionog plana je data u izveštaju koji je UNESCO pripremio pred konsultacije sa više aktera o unapređenju njegovog sprovođenja

(avgust 2017)³⁸. UNESCO je u 2019. godini započeo jednogodišnju globalnu studiju o delotvornim merama za suzbijanje nasilja prema novinarkama na internetu, koja će biti objavljena krajem 2020. godine.

76. U zajedničkom saopštenju u martu 2017. godine, specijalni izvestilac za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja i specijalna izvestiteljka za nasilje prema ženama istakli su da rodno zasnovano zlostavljanje i nasilje na internetu predstavljaju napad na osnovna načela ravnopravnosti prema međunarodnom pravu i na slobodu izražavanja, kao i da se obezbeđivanjem da internet bude slobodan od rodno zasnovanog nasilja pospešuje osnaživanje žena. Osim toga, ukazali su na činjenicu da ženama žrtvama i preživelim treba transparentno i brzo reagovanje i delotvorna pravna sredstva, što se može postići samo ako i države i privatni akteri budu sarađivali i pridržavali se načela dužne pažnje u eliminisanju nasilja prema ženama na internetu.³⁹

77. Zakonodavstvo koje je usmereno ka zaštiti žena od nasilja na internetu, ali nije pažljivo osmišljeno u skladu sa međunarodnim okvirom ljudskih prava može da ima nepovoljne sporedne efekte na druga ljudska prava. Na primer, specijalni izvestilac za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja je već istakao da sva ograničenja sadržaja koja propiše država treba da budu predviđena zakonom, da imaju neku od svrha utvrđenih članom 19. stav 3. Pakta i da budu u skladu sa načelima neophodnosti i srazmernosti (A/HRC/17/27, paragr. 24. i A/66/290, paragr. 15).

B. Regionalni odgovor

1. Afrička komisija za ljudska prava i prava naroda

78. Afrička komisija za ljudska prava i prava naroda je formirala posebne mehanizme koji mogu da iniciraju rešavanje problema bezbednosti novinara/ki preko specijalnog izvestioca za slobodu izražavanja i pristup informacijama.

79. U novembru 2017. godine, učesnici/ce na konferenciji o bezbednosti novinara/ki i borbi protiv nekažnjivosti zločina nad novinarima/kama u Africi, koju su organizovali UNESCO i Federacija afričkih novinara/ki, usvojili su Najrobijsku deklaraciju o nacionalnim mehanizmima za bezbednost novinara/ki. Na konferenciji je usvojena i Rezolucija iz Adis Abebe o osnivanju radne grupe Afričke unije za bezbednost novinara/ki i problem nekažnjivosti u Africi.

2. Savet Evrope

80. Član 17. Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulske konvencije) nalaže državama potpisnicama da aktivno podstiču privatni sektor i medije da doprinesu prevenciji nasilja prema ženama. Obrazložena je potreba da se privatni sektor i mediji angažuju u borbi protiv nasilja prema ženama i nude se praktični saveti i primeri dobre prakse. Takođe se ističe značaj saradnje između vlada, privatnog sektora i medija u promovisanju mera za prevenciju rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici.

81. Godine 2016, Komitet ministara Saveta Evrope je usvojio preporuku (CM/Rec(2016)4) o zaštiti novinarstva i bezbednosti novinara/ki i drugih medijskih aktera/ki. U preporuci, Komitet je prepoznao da se novinarke i druge medijske akterke suočavaju sa specifičnim opasnostima povezanim sa rodnom, uključujući seksističko, mizogino i ponižavajuće zlostavljanje, pretnje, zastrašivanje, uznemiravanje i seksualnu agresiju i nasilje, i da se te povrede prava sve više odvijaju na internetu (paragr. 2). U smernicama datim u prilogu preporuke, države se pozivaju da „preduzmu odgovarajuće preventivne operativne mere, kao što je obezbeđivanje policijske zaštite, posebno kada to zatraže novinari/ke ili drugi medijski akteri/ke, ili dobrovoljna evakuacija na bezbednu lokaciju. Te mere treba da budu delotvorne, blagovremene i osmišljene uz uvažavanje rodno specifičnih opasnosti kojima su izložene novinarke i druge medijske akterke“ (paragr. 9).

³⁸ Dostupno na https://en.unesco.org/sites/default/files/report_-_multi-stakeholder_consultation.pdf.

³⁹ Dostupno na www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21317.

82. Platforma Saveta Evrope za unapređenje zaštite novinarstva i bezbednosti novinara/ki dokumentuje napade na novinare/ke i nastoji da unapredi njihovu zaštitu kroz pospešivanje mehanizama za rano upozoravanje, bolje rešavanje problema pretnji i nasilja i unapređenje kapaciteta za reagovanje na njih.

3. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju

83. Inicijativu su preduzele i regionalne organizacije, uključujući Organizaciju za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Radi rešavanja problema sve većeg broja napada na novinare/ke i blogere/ke na internetu, predstavnica OEBS-a za slobodu medija je 2015. godine pokrenula projekat u oblasti bezbednosti novinarki na internetu (#SOFJO), u okviru kog je snimljen dokumentarni film pod naslovom *Mračno mesto (A Dark Place)*, kako bi se skrenula pažnja na iskustva novinarki izloženih uznemiravanju na internetu.⁴⁰ Godine 2016, Kancelarija predstavnice za slobodu medija je poručila izradu izveštaja o suzbijanju zlostavljanja novinarki na internetu.⁴¹

4. Međuamerički sistem zaštite ljudskih prava

84. U okviru međuameričkog sistema zaštite ljudskih prava, član 13. Američke konvencije o ljudskim pravima priznaje pravo svake osobe na ostvarivanje slobode izražavanja i utvrđuje pozitivne obaveze država da štite novinare/ke koji su u posebnom riziku da postanu žrtve nasilja i da sa dužnom pažnjom istraže činjenice.

85. Osim toga, članom 7. tačka (b) Međuameričke konvencije o prevenciji, kažnjavanju i iskorenjivanju nasilja prema ženama (Konvencija iz Belema u Parau) utvrđeno je da države potpisnice treba da osude sve oblike nasilja prema ženama, da svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja počnu da sprovedu politike usmerene ka prevenciji, kažnjavanju i iskorenjivanju takvog nasilja, i da s dužnom pažnjom rade na prevenciji, istrazi i izricanju kazni za nasilje prema ženama.

86. U junu 2017. godine, Generalna skupština Organizacije američkih država usvojila je Rezoluciju 2908 (XLVII-O/17) o pravu na slobodu mišljenja i izražavanja i bezbednosti novinara/ki i medijskih radnika/ca, u kojoj je još jednom potvrdila stav da novinarska profesija mora da bude slobodna od pretnji, fizičke ili psihološke agresije ili drugih oblika zastrašivanja. Skupština je u Rezoluciji izrazila bojazan zbog „posebnih rizika kojima su izložene žene koje se bave novinarstvom, a koje su takođe žrtve diskriminacije, uznemiravanja i seksualnog nasilja, čak i na internetu“, apelovala na države članice da sprovedu strategije za borbu protiv nekažnjivosti za zločine nad novinarima/kama i da razmenjuju primere dobre prakse, i preporučila da Međuamerička komisija za ljudska prava i njen specijalni izvestilac za slobodu izražavanja nastave sa svojim aktivnostima u oblasti bezbednosti novinara/ki.

C. Zaštita novinara/ki na međunarodnom nivou: primeri dobre prakse

87. Pitanje bezbednosti novinara/ki se razmatra u kontekstu univerzalnog periodičnog pregleda. U svojim posebnim preporukama, države su, između ostalog, preporučivale oslobađanje novinara/ki lišenih slobode zbog korišćenja slobode izražavanja; ukidanje krivičnih dela pismene i usmene klevete; istragu i procesuiranje svih navoda o torturi i zlostavljanju novinara/ki; izmene zakonodavstva radi ukidanja krivične odgovornosti za korišćenje slobode izražavanja, posebno na internetu, i radi zaštite novinara/ki od uznemiravanja (A/74/314, paragr. 22).

88. U svojim zaključnim zapažanjima o izveštajima država članica, ugovorna tela Ujedinjenih nacija za ljudska prava su takođe izražavala bojazni i davala preporuke o bezbednosti novinara/ki. Na primer, Komitet za ljudska prava je izrazio zabrinutost zbog izveštaja o tome da su novinari/ke izloženi zastrašivanju, uznemiravanju i zlostavljanju zbog

⁴⁰ Videti www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/405026.

⁴¹ OSCE Representative on freedom of the media, “New challenges to freedom of expression: countering online abuse of female journalists” (Novi izazovi za slobodu izražavanja: suzbijanje zlostavljanja novinarki na internetu) (2016).

bavljenja svojom profesijom (CCPR/C/MDG/CO/4, paragr. 49). Slično tome, Komitet protiv torture je izrazio duboku zabrinutost zbog izveštaja da su novinari/ke izloženi pretnjama, zastrašivanju, uznemiravanju, nadzoru, proizvoljnom pritvoru, prinudnim nestancima i ubistvima, i preporučio da se preduzmu potrebne mere da se obezbede istraga, pozivanje na odgovornost, kao i delotvorna pravna sredstva za žrtve (CAT/C/AFG/CO/2, paragr. 43, i CAT/C/PAK/CO/1, paragr. 22 i 23). Komitet je, osim toga, preporučio da novinari/ke budu zaštićeni od odmazde zbog svog rada (CAT/C/AFG/CO/2, paragr. 44).

89. Specijalne procedure Saveta za ljudska prava obavljaju izuzetno važnu preventivnu funkciju kroz proceduru individualnih predstavki, koja omogućava da bilo koje lice, grupa, akter civilnog društva ili nacionalno telo za zaštitu ljudskih prava dostavi informacije o navodnim povredama ljudskih prava nosiocima/teljicama funkcija specijalnih procedura, uključujući i specijalnog izvestioca za slobodu izražavanja, koji je tokom godina izdao brojna obaveštenja o nasilju prema novinarima/kama.

90. Specijalna izvestiteljka za nasilje prema ženama je ovlašćena da traži i prima informacije o nasilju prema ženama, njegovim uzrocima i posledicama, od vlada, ugovornih tela, specijalizovanih agencija, drugih specijalnih izvestilaca/teljki zaduženih za različita pitanja ljudskih prava, i međuvladinih i nevladinih organizacija, uključujući ženske organizacije, i da delotvorno reaguje na takve informacije. Specijalna izvestiteljka prima i prenosi dva tipa obaveštenja: prvi je urgentan apel kada primi pouzdane i verodostojne informacije u vezi sa slučajevima koji uključuju neposrednu pretnju ili strah od pretnje ličnom integritetu ili životu žene. Drugi je pismo o navodima, koje se koristi da se ukaže na povrede prava koje su se već dogodile i/ili na opšte obrasce povreda prava. Može se koristiti i za izražavanje bojazni u vezi sa određenim pravnim okvirom i njegovom primenom u odnosu na nasilje prema ženama. Specijalna izvestiteljka može da šalje pisma o navodima u kojima zahteva od vlada da razjasne sadržinu slučajeva nasilja prema ženama o kojima je primila informacije.

91. Do sada, samo nekoliko novinara/ki se koristilo procedurom predstavki da skrene pažnju na navodne povrede prava (A/HRC/39/23, paragr. 9). Nosioci funkcija specijalnih procedura su u 2017. godini državama poslali 15 obaveštenja u vezi sa pravima novinara/ki, u 2018. – 22, a od januara do aprila 2019. – 10. Od 2010. godine, funkcija specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama je državama poslala devet zajedničkih obaveštenja u vezi sa nasiljem prema novinarkama, a specijalna izvestiteljka poziva novinarke da se služe mehanizmom predstavki.

VIII. Zaključci i preporuke

92. Danas je pravo novinarki da budu bezbedne i slobodne od rodno zasnovanog nasilja zaštićeno u više međunarodnih standarda ljudskih prava i u posebnim aktima o pravima žena u oblasti zabrane diskriminacije žena i rodno zasnovanog nasilja prema njima. Međutim, u praksi, te akte tek treba potpuno primeniti uz korišćenje njihove međusobne sinergije. Osim toga, procedura predstavki, koja postoji u okviru nadležnosti specijalne izvestiteljke i drugih funkcija, nedovoljno je poznata i nedovoljno se koristi. Rodno osetljiv pristup na međunarodnom i nacionalnom nivou neophodan je da bi se obezbedilo sprovođenje akata o ljudskim pravima koji se konkretno odnose na diskriminaciju žena i rodno zasnovano nasilje, kao što su Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena i relevantni regionalni akti, da bi se izgradilo podsticajno okruženje u kom bi se rodna ravnoteža i osnaživanje novinarki u potpunosti ostvarili i odrazili u njihovom radu. Kada je reč o novinarkama, to pre svega podrazumeva obavezu država da uključe rodnu perspektivu u sve inicijative usmerene ka uspostavljanju i održavanju bezbednog i povoljnog okruženja za slobodno i nezavisno novinarstvo.

93. U tom kontekstu, specijalna izvestiteljka državama upućuje sledeće preporuke:

(A) Da u potpunosti primenjuju međunarodne standarde ljudskih prava koji se odnose na slobodu izražavanja i zaštitu novinara/ki, kao i akte o pravima žena koji se odnose na zabranu diskriminacije žena i rodno zasnovanog nasilja prema njima, uz korišćenje njihove međusobne sinergije radi bezbednosti novinarki koje rade u

nezavisnim informativnim medijima i medijskim ustanovama povezanim sa vladom, samostalnih novinarki i drugih medijskih radnica, uključujući fotoreporterke, urednice i snimateljke;

(b) Da potvrde Konvenciju Međunarodne organizacije rada o eliminaciji nasilja i uznemiravanja na radu iz 2019. godine (broj 190) i da na osnovu nje, zajedno sa Konvencijom o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, prošire mere zaštite na novinarke u formalnom i neformalnom sektoru tako što će priznati da je za novinarku „svet rada“ širi od tradicionalnog radnog mesta i radnog okruženja, i da se nasilje i uznemiravanje mogu javiti u mnogo oblika;

(c) Da zakone, javne politike i prakse u potpunosti usklade sa propisanim i preuzetim obavezama iz međunarodnog prava ljudskih prava i, gde je to potrebno, da ih izmene i dopune tako da ne ograničavaju mogućnosti novinarki i medija da obavljaju svoj posao nezavisno i bez neopravdanog mešanja;

(d) Da zabrane i kriminalizuju seksualno uznemiravanje i druge oblike rodno zasnovanog nasilja prema novinarkama, uključujući pretnje silovanjem i druge oblike rodno zasnovanog nasilja, kao što su oblici nasilja prema novinarkama na internetu ili putem IKT; da podstiču prijavljivanje uznemiravanja ili nasilja; da ukinu rok zastarelosti krivičnog gonjenja, ako postoji, i da žrtvama obezbede odgovarajuću reparaciju i nadoknadu;

(e) Da „doksovanje“ novinarki prepoznaju kao oblik rodno zasnovanog nasilja prema ženama i da rešavaju taj problem primenom odgovarajućih zakonskih i strateških mera, uključujući uspostavljanje mehanizma za prijavljivanje za novinarke koje postanu njegove žrtve;

(f) Da se pozabave faktorima koji povećavaju verovatnoću nasilja i uznemiravanja novinarki u svetu rada, uključujući diskriminaciju, zloupotrebu odnosa moći i kulturološke i društvene norme koje podržavaju nasilje i uznemiravanje, i da uspostave unutrašnje mehanizme za sprečavanje seksualnog uznemiravanja na radnom mestu;

(g) Da edukuju novinare o temi rodno zasnovanog nasilja prema ženama tako što će ih senzibilisati za rodnu ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje prema ženama i devojčicama;

(h) Da formiraju posebne istražne jedinice ili nezavisne komisije, poput medijskih saveta i tribunala nezavisnih od vlade, koje će se baviti pitanjima vezanim za novinarke, a posebno rodno zasnovanim nasiljem;

(i) Da podrže medijske organizacije ili civilno društvo u formiranju mehanizama za rano upozoravanje i brzo reagovanje, poput SOS telefona, internet platformi ili kontakt-tačaka za hitne slučajeve dostupnih 24 sata, da bi se obezbedilo da novinari/ke i drugi medijski akteri/ke bez odlaganja imaju pristup merama zaštite kad su izloženi pretnjama;

(j) Da preduzmu odgovarajuće mere za zaštitu prava i bezbednosti novinarki koje se nalaze u situacijama oružanog sukoba, u vreme izbora, tokom mirnih okupljanja u vreme krize, klimatskih promena, elementarnih nepogoda i pandemija (kao što je kovid-19), uzimajući u obzir njihovu specifičnu ulogu, izloženost i ugroženost. Osim toga, da preduzmu odgovarajuće rodno specifične i blagovremene preventivne operativne mere, kao što su obezbeđivanje policijske zaštite, posebno kada to zatraže novinari/ke ili drugi medijski akteri/ke, ili dobrovoljna evakuacija na bezbednu lokaciju;

(k) Da uspostave dijalog sa organizacijama novinara/ki i civilnim društvom radi promovisanja najboljih praksi u oblasti rodno specifične zaštite novinara/ki i drugih medijskih aktera/ki i borbe protiv nekažnjivosti;

(l) Da izrade protokole i programe obuke za policiju, tužioce/teljke i sudije/sutkinje koji su odgovorni za ispunjavanje obaveza države u pogledu zaštite slobode izražavanja i ljudskih prava novinarki i drugih medijskih akterki. Protokole i programe obuke treba koristiti da se obezbedi to da zaposleni u svim državnim službama budu u potpunosti upoznati sa relevantnim obavezama države prema međunarodnom pravu

ljudskih prava i humanitarnom pravu, kao i sa stvarnim implikacijama tih obaveza za svaku službu;

(m) Da uspostave mehanizme za prikupljanje informacija, kao što su baze podataka, da bi omogućile prikupljanje verifikovanih informacija o napadima na novinarke i rodno zasnovanom nasilju prema njima;

(n) Da se pridržavaju načela da ljudska prava i prava žena koja su zaštićena van interneta treba da budu zaštićena na internetu, uz podsećanje na preporuke iz izveštaja specijalne izvestiteljke o nasilju prema ženama i devojčicama na internetu sa stanovišta ljudskih prava (A/HRC/38/47);

(o) Da uvedu delotvorno reagovanje na rodno zasnovano nasilje prema novinarkama na internetu i uspostave delotvornu saradnju u toj oblasti sa posrednicima u pružanju internet usluga;

(p) Da saraduju i podržavaju korišćenje procedure predstavki u okviru sistema specijalnih procedura Saveta za ljudska prava, uključujući funkciju specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama, u svrhu rešavanja pojedinačnih i sistematskih problema kojima su izložene novinarke.

94. Specijalna izvestiteljka preporučuje agencijama Ujedinjenih nacija:

(a) Da obezbede dalje podizanje svesti i sprovođenje Akcionog plana Ujedinjenih nacija za bezbednost novinara/ki i pitanje nekažnjavanja, da koordiniraju sistemski pristup Ujedinjenih nacija između relevantnih agencija, fondova i programa, kao i drugih međunarodnih i regionalnih organizacija, država članica, funkcija specijalnog izvestioca/teljke za nasilje prema ženama i za slobodu izražavanja, i Platforme Ujedinjenih nacija i regionalnih nezavisnih ekspertskih mehanizama za ukidanje diskriminacije žena i nasilja prema njima. Da obrate posebnu pažnju na paragraf 1.17 Plana, u kom se prepoznaje da su novinarke izložene sve većim opasnostima i ukazuje na potrebu za rodno osetljivim pristupom u sprovođenju akata o ljudskim pravima koji se odnose na eliminisanje rodno zasnovanog nasilja prema ženama i njihove diskriminacije.

(b) Da podržavaju saradnju i koordinaciju na međunarodnom nivou, između ostalog i putem tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta, u oblasti bezbednosti novinarki, i da podstiču nacionalne, podregionalne, regionalne i međunarodne mehanizme i tela za zaštitu ljudskih prava, uključujući relevantne specijalne procedure Saveta za ljudska prava, a posebno funkciju specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama, ugovorna tela i nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava, da se u svom radu i dalje bave relevantnim aspektima bezbednosti novinarki;

(c) Da promovišu i podržavaju korišćenje procedure predstavki u okviru sistema specijalnih procedura Saveta za ljudska prava, uključujući funkciju specijalne izvestiteljke za nasilje prema ženama;

(d) Da uspostave mehanizam za prikupljanje informacija koji će omogućiti prikupljanje informacija o pretnjama novinarkama i napadima na njih i brzu distribuciju tih informacija organima unutrašnjih poslova;

(e) Da pospešuju zastupanje potreba novinarki u informativnim medijima iz privatnog sektora preko predstavnika/ca zaposlenih na nacionalnom nivou.